

11 Νοεμβρίου, 1991

[ΠΙΚΗΣ, ΑΡΤΕΜΙΔΗΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ, Δ/στές]

ΤΑΣΟΣ ΑΡΕΣΤΗ,

Εφεσείων,

v.

ΑΝΤΡΗΣ ΗΛΙΑ,

Εφεσίβλητης.

(Πολιτική Έφεση Αρ. 7806).

Συνταγματικό Δίκαιο — Θεμελιώδη δικαιώματα — Δικαίωμα διαδίκου να προσάγη ενώπιον του Δικαστηρίου αποδεικτικά στοιχεία για υποστήριξη της υπόθεσής του - Άρθρο 30.3(γ) του Συντάγματος — Άρνηση του πρωτόδικου Δικαστηρίου να δώσει αναβολή για να καταστεί δυνατή η παρουσίαση μάρτυρα — Κατά πόσο υπήρχε παράβαση του πιο πάνω δικαιώματος. 5

Έφεση — Άσκηση διακριτικής ευχέρειας από το πρωτόδικο Δικαστήριο — Δεν αναθεωρείται με γνώμονα την ορθότητα της απόφασης κατά την υποκειμενική κρίση των μελών του Εφετείου αλλά με αντικειμενικά κριτήρια, που περιορίζουν την ευχέρεια της επέμβασης σε δύο μόνο περιπτώσεις: όπου η άσκηση έγινε έξω από το πλαίσιο που παρέχεται από το νόμο, και όπου η άσκηση οδηγεί σε πασιφανή αδικία. 10

Οικογενειακό Δίκαιο — Αναγνώριση εξώγαμου τέκνου - Ανάγκη για ενισχυτική μαρτυρία — Δεν είναι υποχρεωμένο το Δικαστήριο να απαρτιθίσει εξαντλητικά τις λεπτομέρειες της ενισχυτικής μαρτυρίας. 15

Με απόφαση του πρωτόδικου Δικαστηρίου διακηρύχθηκε ότι ο εφεσείων ήταν ο πατέρας του Γιάννη Αρέστη, τέκνου της εφεσίβλητης. Για την ακρόαση της υπόθεσης αναλώθηκαν πολλές συνεδρίες του Δικαστηρίου και δόθηκαν πολλές αναβολές. Στην προτελευταία συνεδρία, και αφού διαπιστώθηκε ότι ήταν αδύνατη η ολοκλήρωση της ακρόασης στην συνεδρία εκείνη, το Δικαστήριο όρισε την υπόθεση απόγευμα, έξω από τις συνήθεις εργάσιμες ώρες, για να συμπληρώσει την υπόθεσή του ο εφεσείων. Στην απογευματινή εκείνη συνεδρία, και αφού ολοκληρώθηκε η αντεξέταση ενός μάρτυρα που πήρε λίγο μόνο χρόνο, ο δικηγόρος του εφεσείοντα ζήτησε αναβολή για να παρουσιάσει τον τελευταίο του μάρτυρα, που ήταν ο γυναικολόγος που είχε εξετάσει την εφεσίβλητη κατά την εγκυμοσύνη της. Όπως αναφέρθηκε στο Δικαστήριο, ο εν λόγω μάρτυρας(που δεν είχε κλητευθεί) βρισκόταν στην αυλή του Δικα- 20
25
30

στηρίου και ανέμενε να τον φωνάξουν, όταν κλήθηκε για επείγον περιστατικό και απεχώρησε. Το Δικαστήριο απέρριψε το αίτημα για αναβολή.

5 Στην απόφασή του επί της ουσίας το πρωτόδικο Δικαστήριο ανέφερε την μαρτυρία που, κατά την κρίση του, ήταν ενισχυτική της εκδοχής της εφεσίβλητης, αλλά, κατά τον ισχυρισμό του εφεσείοντα, δεν απαρίθμησε εξαντλητικά την μαρτυρία στις λεπτομέρειές της, ως όφειλε.

Αποφασίσθηκε ότι:

10 (α) Το δικαίωμα προσαγωγής μαρτυρίας δεν είναι το μόνο που κατοχυρώνει το άρθρο 30 του Συντάγματος. Κατοχυρώνει επίσης σαν θεμελιώδες δικαίωμα την απονομή της δικαιοσύνης μέσα σε εύλογο χρόνο. Το Δικαστήριο έχει τον έλεγχο της διεξαγωγής της δίκης και έχει διακριτική ευχέρεια να αναβάλλει κατά την κρίση του την εκδίκαση μιας υπόθεσης.

15 (β) Η άσκηση της διακριτικής ευχέρειας του πρωτόδικου Δικαστηρίου δεν αναθεωρείται με γνώμονα την ορθότητα της απόφασης κατά την υποκειμενική κρίση των μελών του Εφετείου, αλλά με αντικειμενικά κριτήρια που περιορίζουν την ευχέρεια επέμβασης σε δύο μόνο περιπτώσεις, (i) όπου η διακριτική ευχέρεια ασκήθηκε έξω από το πλαίσιο που παρέχεται από το νόμο, όπως όταν διαπιστώνει ότι υπεισήλθαν στην άσκησή της εξωγενείς παράγοντες, και (ii) όπου η άσκηση της διακριτικής ευχέρειας οδηγεί σε πασιφανή αδικία, όπως είναι η περίπτωση απόφασης στην οποία δεν θα μπορούσε να προέλθει κανένα δικαστήριο.

20 (γ) Στην προκειμένη περίπτωση η διακριτική ευχέρεια του Δικαστηρίου είχε ασκηθεί μέσα σε φυσιολογικά όρια για την αποτελεσματική απονομή της δικαιοσύνης και δεν υπήρχε κανένα περιθώριο επέμβασης.

30 (δ) Κανένας κανόνας δικαίου επέβαλλε την υποχρέωση εξαντλητικής απαρίθμησης των λεπτομερειών της ενισχυτικής μαρτυρίας της εκδοχής της εφεσίβλητης, που είναι αναγκαία σύμφωνα με την επιφύλαξη του άρθρου 9(1) του περί Εξαγωγών Τέκνων Νόμου, Κεφ. 278.

35 Η έφεση απορρίφθηκε με έξοδα.

Υποθέσεις που αναφέρθηκαν:

Nicolaides v. Yerolemi (1984) 1 C.L.R. 742.

Efstathiou v. The Police, (1990) 2 Α.Α.Δ. 294.

In r e Mangakis, Appl. 161/90 decided on 6.12.90.

40 *Viomichania Charilaos Alonestis Ltd. v. Nyk Line Nippon Yusen Kaisha* (1991) 1 Α.Α.Δ.470.

Έφεση.

Έφεση από τον καθ' ου η αίτηση κατά του διατάγματος του Επαρχιακού Δικαστηρίου Λάρνακας (Αρέστης, Ε.Δ.) που δόθηκε στις 6 Δεκεμβρίου, 1988 (Αρ. Αίτησης 7/87) με το οποίο το ανήλικο τέκνο της αιτήτριας αναγνωρίστηκε και κηρύχθηκε σαν το νόμιμο τέκνο του καθ' ου η αίτηση. 5

N. Οικονόμου, για τον εφεσεύοντα.

N. Παναγιώτου, για την εφεσίβλητη.

ΠΙΚΗΣ, Δ. ανάγνωσε την απόφαση του Δικαστηρίου. Σε διαδικασία για την αναγνώριση εξώγαμου τέκνου, εδραζόμενη στις πρόνοιες του περί της Συμβάσεως επί της Νομικής Καταστάσεως Εξωγάμων Τέκνων (Κυρωτικού) Νόμου του 1979- Ν 50/79 και συναφείς διατάξεις της κυπριακής νομοθεσίας, το Επαρχιακό Δικαστήριο Λάρνακας διακήρυξε (η διακήρυξη αφορά θέμα προσωπικού θεσμού και είναι ισχυρή έναντι πάντων - Βλέπε, *Nicolaides ν. Yerolemi* (1984) 1 C.L.R. 742), ότι ο εφεσεύων Τάσος Αρέστη από τη Λάρνακα είναι ο πατέρας του ανήλικου Γιάννη Αρέστη τον οποίο έφερε στη ζωή η Άντρη Ηλία. Με την ειδοποίηση έφεσης αμφισβητείται σχεδόν κάθε πτυχή της διαδικασίας και της απόφασης. Μεταξύ άλλων προβάλλεται στην ειδοποίηση και ο ισχυρισμός ότι τα Άρθρα 3 και 9 του Ν 50/79 προσκρούουν στις διατάξεις των Άρθρων 11 και 28 του Συντάγματος, αντίστοιχα, και για το λόγο αυτό είναι αντισυνταγματικά. Κατά τη συζήτηση της έφεσης εγκαταλείφθηκαν τόσο οι ισχυρισμοί για την αντισυνταγματικότητα των σχετικών διατάξεων του Ν 50/79, όσο και άλλοι συναφείς λόγοι, οπότε τα θέματα αυτά δε θα μας απασχολήσουν. 10
15
20
25

Η έφεση περιορίστηκε σε δυο λόγους, κάθε ένας από τους οποίους καθιστά την απόφαση τρωτή και υποκείμενη σε παραμερισμό. Ο ένας λόγος αφορά την εγκυρότητα της διαδικασίας λόγω παράβασης του στοιχειώδους δικαιώματος του εφεσεύοντα να προσάξει ενώπιον του Δικαστηρίου τα αποδεικτικά στοιχεία προς υποστήριξη της υπόθε- 30
35

5 σής του, κατά παράβαση των κανόνων της φυσικής δικαιοσύνης που διέπουν κάθε δικαστική διαδικασία, και του αλληλένδετου δικαιώματος που εγγυάται το Άρθρο 30.3 (γ) του Συντάγματος σε κάθε διάδικο "να προσάγη ή να προκαλή την προσαγωγή των μέσων αποδείξεως και να εξετάζη μάρτυρας συμφώνως τω νόμω."

10 Για την ακρόαση της υπόθεσης αναλώθηκαν πολλές συνεδρίες του Δικαστηρίου και η υπόθεση έτυχε πολλών αναβολών. Κατά την προτελευταία συνεδρία διαπιστώθηκε ότι ήταν αδύνατη η ολοκλήρωση της ακρόασης κατά την ημέρα εκείνη, γεγονός που οδήγησε το Δικαστήριο να ορίσει την περαιτέρω ακρόαση προς το σκοπό ολοκλήρωσης της υπόθεσης του καθ' ου η αίτηση (εφεσείοντα) το

15 απόγευμα της 9/2/88, ελλείπει χρόνου κατά τις πρωϊνές συνεδρίες του Δικαστηρίου. Μετά την ολοκλήρωση της αντεξέτασης ενός μάρτυρα που πήρε μόνο λίγο από το χρόνο της απογευματινής συνεδρίας του Δικαστηρίου, ο δικηγόρος του εφεσείοντα υπέβαλε αίτημα για αναβολή

20 ώστε να καταστεί δυνατή η προσέλευση στο Δικαστήριο για να καταθέσει, του μόνου εναπομείναντα μάρτυρα του εφεσείοντα, του γυναικολόγου ο οποίος εξέτασε την εφεσίβλητη κατά την περίοδο της κυοφορίας της. Όπως μας εξήγησε ο κ. Οικονόμου, η μαρτυρία του ιατρού απέβλεπε

25 στο να διαφωτίσει ως προς τις λεπτομέρειες της επίσκεψης της μητέρας στο γυναικολόγο, συγκεκριμένα αν συνοδευόταν από συγγενικό πρόσωπο του εφεσείοντα. Ο ιατρός είχε προσέλθει στο χώρο του Δικαστηρίου για να καταθέσει, απ' ό,τι ο δικηγόρος του εφεσείοντα πληροφορήσε το Δικαστήριο, αλλά αποχώρησε χωρίς την άδεια του

30 Δικαστηρίου για να αντιμετωπίσει, ότι έκρινε, ως επείγον περιστατικό. Η απουσία μαρτυρικής κλήσης για την προσέλευσή του στο Δικαστήριο, ενδεχομένως διευκόλυνε την απόφασή του να αποχωρήσει χωρίς να αναζητηθεί η άδεια ή οι οδηγίες του Δικαστηρίου. Το Δικαστήριο απέρριψε το

35 αίτημα για αναβολή, επισημαίνοντας ότι η υπόθεση είχε οριστεί το απόγευμα εκείνο για ολοκλήρωση της ακρόασης ελλείπει πρωϊνού χρόνου. Ο δικηγόρος του εφεσείοντα εισηγήθηκε ότι η απόρριψη του αιτήματος για αναβολή αποστέρησε τον αιτητή του θεμελιώδους δικαιώματος

της παρουσίας της υπόθεσής του ενώπιον του Δικαστηρίου.

Τα δικαιώματα τα οποία κατοχυρώνονται από την παράγραφο 3(γ) του Συντάγματος δεν είναι τα μόνα τα οποία κατοχυρώνει το Άρθρο 30 του Συντάγματος. Η απονομή της δικαιοσύνης μέσα σε εύλογο χρόνο συνιστά άλλο θεμελιώδες δικαίωμα του ανθρώπου (βλ. *Στέλιος Ευσταθίου ν. Της Αστυνομίας* - (1990) 2 Α.Α.Δ. 294), και συγχρόνως εχέγγυο για τη διασφάλιση της λειτουργικότητας της Δικαστικής Εξουσίας. Σε πρόσφατη απόφαση του Ανωτάτου Δικαστηρίου (Αίτηση *Μιχάλη Μαγκάκη*, Αρ. 161/90 - η απόφαση εκδόθηκε στις 6/12/90 και θα δημοσιευθεί στους τόμους των αποφάσεων του Ανωτάτου Δικαστηρίου (1990) 1 Α.Α.Δ.) επισημαίνονται τα ακόλουθα :

"... Η διασφάλιση της συνταγματικής τάξης όπως κατοχυρώνεται από το άρθρο 30.2 αναφορικά με το χρόνο εκδίκασης των δικαστικών υποθέσεων αποτελεί πρωταρχική ευθύνη του δικαστηρίου. Η διεξαγωγή της δίκης υπόκειται στον έλεγχο του εκδικάζοντος δικαστηρίου, αρχή η οποία συνάδει με την αυτοτέλεια και ανεξαρτησία της Δικαιοσύνης. Το άρθρο 48 της Ποινικής Δικονομίας - ΚΕΦ. 155 - αναγνωρίζει διακριτική ευχέρεια στο ποινικό δικαστήριο να αναβάλλει κατά την κρίση του την εκδίκαση ή τη συνέχιση της εκδίκασης ποινικής υπόθεσης. Η διακριτική ευχέρεια του δικαστηρίου στον τομέα αυτό ασκείται δικαστικά με γνώμονα τα συμφέροντα της δικαιοσύνης, ..."

(Βλ. επίσης *Βιομηχανία Χαρίλαος Αλωνεύτης Λίμιτεδ ν. ΝΥΚ LINE NIPPON YUSEN KAISHA*, (1991) 1 Α.Α.Δ. 470) Όπου η επίλυση επίδικου θέματος επαφίεται στη διακριτική ευχέρεια του Δικαστηρίου, αποκλειστικός κριτής της άσκησης της εξουσίας είναι ο δικαστής στον οποίο εναποτίθεται η δικαιοδοσία. Η άσκηση της διακριτικής ευχέρειας του πρωτόδικου Δικαστηρίου δεν αναθεωρείται με γνώμονα την ορθότητα της απόφασης κατά την υποκειμενική κρίση των μελών του Εφετείου, αλλά με αντικειμενικά κριτήρια που περιορίζουν την ευχέρεια επέμβασης σε

δυο μόνο περιπτώσεις :

5 (α) Όπου διαπιστώνεται ότι η διακριτική ευχέρεια ασκήθηκε έξω από το πλαίσιο που παρέχεται από το νόμο, όπως όταν διαπιστώνεται ότι υπεισήλθαν στην άσκηση της εξωγενείς παράγοντες, κ α ι

(β) όπου η άσκηση της διακριτικής ευχέρειας οδηγεί σε πασιφανή αδικία, όπως είναι η περίπτωση απόφασης στην οποία δε θα μπορούσε να προέλθει κανένα δικαστήριο.

10 Κανένας από τους λόγους αυτούς δε συντρέχει στην προκειμένη περίπτωση. Η διακριτική ευχέρεια του Δικαστηρίου ασκήθηκε μέσα στα φυσιολογικά της όρια με προ-
εξάρχον κριτήριο την αποτελεσματική απονομή της δικαιο-
15 οσύνης. Κάθε επέμβαση εκ μέρους μας θα συνιστούσε ανεπίτρεπτη υποκατάσταση του κυριαρχικού ρόλου του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου στην άσκηση των αρμοδιοτήτων του.

20 Ο δεύτερος λόγος για τον οποίο προσβάλλεται η πρωτόδικη απόφαση ανάγεται στην ουσία της απόφασης και έχει ως άξονα ισχυριζόμενη παράλειψη του Δικαστηρίου να απαριθμήσει εξαντλητικά τη μαρτυρία η οποία κρίθηκε ότι παρέσχε ενίσχυση στη μαρτυρία της μητέρας ότι ο εφε-
σειών ήταν ο πατέρας του τέκνου της.

25 Το πρωτόδικο Δικαστήριο, μετά από διεξοδική ανάλυση της μαρτυρίας, εκτίμηση των επιπτώσεών της, καθώς και την επισήμανση της ανάγκης για ενίσχυση της μαρτυρίας της μητέρας που επιβάλλεται από την επιφύλαξη του Άρθρου 9(1) του περί Εξωγάμων Τέκνων Νόμου - Κεφ. 278, κατάληξε ότι η εκδοχή της αιτήτριας ενισχυόταν ου-
σιωδώς από

30 (ι) την προτροπή του εφεσείοντα να αποβάλει το παιδί το οποίο κυοφορούσε, κ α ι

(ιι) γενικά την όλη συμπεριφορά του εφεσείοντα μετά την εγκυμοσύνη της αιτήτριας, που φανέρωνε ότι αποδε-

χόταν ότι το παιδί που θα έφερνε στον κόσμο ήταν δικό του.

Και οι δυο διαπιστώσεις του Δικαστηρίου ευσταθούν. Παρόλο που προσδιορίζεται επακριβώς στην προκειμένη υπόθεση η μαρτυρία η οποία ενισχύει εκείνη της μητέρας, επισημαίνουμε ότι δεν επιβάλλεται υποχρέωση από κανένα κανόνα δικαίου απαρίθμησης των λεπτομερειών της ενισχυτικής μαρτυρίας, όπως έγινε εισήγηση.

*Η έφεση απορρίπτεται με
έξοδα υπέρ της εφεσίβλητης.*